

innhold

Frykter for laksen i Stjørdalselva

Utslippene av avisingsvæsker fra Trondheim Lufthavn Værnes kan bli doblet. Deler av utslippene vil havne i den lakserike Stjørdalselva.

Side 5

Hundeløp i klimaknipe

Mildvær og regn skaper store problemer for verdens lengste hundeløp, Iditarod i Alaska.

Side 6

Økt import av regnskogstømmer

Nordmenn kjøpte trelast og byggevarer av regnskogstømmer som aldri før.

Side 7

Kan ha drept 65 millioner

Forurensning fra atomkraftverk og våpen kan ha forårsaket 65 millioner dødsfall.

Side 8

Krig med Irak kan gi dyr bensin

En langvarig krig med Irak kan føre til oljeboikott av USA – og dermed skyhøye oljepriser.

Side 10

Ulv, ulv!

Den nye norske filmen Ulve-sommer blir godt mottatt av landets kritikere - også i Nati-onen.

Side 11

Livsfarlige vann over hele landet

Sterkt nedtappede vannmagasin gjør forholdene livsfarlige langs vann og vassdrag. I Nord-Norge har våren i tillegg kommet et par måneder for tidlig. (Illustrasjonsfoto: Per Eriksson/SCANPIX)

Rekordlav vannstand i vannmagasinene gjør forholdene farlige for friluftsfolket. Regulerte vann er alltid skumle, men i år må du være ekstra forsiktig.

Side 3

leder

Statsstøttet søppelbrenning

Norge har som mål å øke utnyttelsen av fornybare energikilder og miljøvennlig varme. Det kunne jo for eksempel bety økt satsing på vindkraft og varmepumper?

Men nei. Dessverre. Denne våren betyr "utnyttelse av energikilder" at vi skal brenne mer søppel og samtidig dra nytte av energien som skapes ved forbrenningen. Og det skal ikke koste mye å hoppe over sorteringsjobben på søppeldynga. Tvert imot skal en ny tilskuddsordning sørge for at det blir ekstra lønnsomt å brenne søpla. Og et godt filter, i tillegg til et varmegjenvinningsanlegg, er det som skal til for å smykke seg med karakteristikken "miljøvennlig varme". Jo renere røyk som kommer ut av forbrenningsovn - desto mer miljøvennlig er varmen. Da gjør det vel ingenting at ovnen fylles med materiale som kunne vært gjenvunnet. For ressurser har vi heldigvis uendelig mye av. Det er nemlig meningen at vi skal innse at de tider er over da avfall ble definert som en ressur. Nå skal det inn i ovnen. Gjerne ispedd alt som kan få filteret på toppen av pipa til å jobbe på høygir.

Og du: Er du redd for at filteret ikke tar unna for alt svineriet som kommer til å bli puttet inn i ovnene ved om lag 40 forbrenningsanlegg her i landet? Frykt ikke!! Lovfestet rett til miljøinformasjon er rett rundt hjørnet. Du kan bare slå et telefonnummer. Så får du høre at dioksinanalyser koster veldig mye, men at du helt sikkert ikke behøver å bekymre deg.

Naturlig dioksin fra torvbrenning

Menneskeskapte utslipp av giftige dioksiner er ingen nyhet. Allerede for flere tusen år siden var vi i gang - med å brenne saltholdig torv. (Foto: freemages.co.uk)

Skotsk skogforskning viser at mennesket produserte store giftmengder allerede for flere tusen år siden.

Dioksin oppstår ikke bare ved framstilling av trepleiemidler og landbrukskemikalier, eller ved søppelforbrenning - men også ved brenning av saltholdig torv, ifølge Die Welt og Nature.

Forskerne Meharg og Killham ved universitetet i Aberdeen hevder at skotske bønder for flere hundre år siden kan ha sluppet ut én kilo dioksin i året gjennom brenning av torv til oppvarming. Denne dioksinmengden sies å være svært stor med tanke på den lave befolk-

ningstettheten. Til sammenlikning produserer alle søppelforbrenningsanleggene i Storbritannia i dag til sammen bare 10,9 kilo dioksin i året - med en befolkning på 58 millioner.

Dioksin fra torvbrenning dannes ved at klor fra havsalt ved høy temperatur reagerer med karbonforbindelser, og spredning av dioksin i tidligere tider kan ha skjedd ved at bondene brukte aske fra ovnen på åkeren.

Snakker om fjell

10. mars møtes partene i Rio-konvensjonen for biologisk mangfold i Montreal. Temaet er økosystemer i fjellene. Status for det biologiske mangfoldet i fjellområdene og viktige trender og trusler skal debatteres.

— Mange arter som er utryddet i lavlandet på grunn av menneskelig aktivitet, overlever nå i fjellene. Andre arter er allerede

i utgangspunktet fjellarter. Vi burde engasjere oss for å beskytte mangfoldet i fjellområdene, sier direktør Klaus Töpfer i FNs miljøprogram (UNEP), ifølge en pressemelding fra Konvensjonen for biologisk mangfold.

Hamdallah Zedan i konvensjonen sier at verdens fjellområder nå er truet av globalisering, urbanisering og masseturisme.

Ny mais fra Monsanto

Monsanto har fått godkjent en ny og mer motstandsdyktig type mais.

Den nyeste genmodifiserte planten fra Monsanto skal være motstandsdyktig mot larver, og har fått godkjenning i tide til å bli plantet ut denne våren.

Yield Gard Rootworm corn er navnet på den nye teknomaisen, som har fått innpodet protein fra jordmikrober som skal angripe larver som ødelegger maisens røtter.

Det amerikanske landbruksdepartementet har antydnet at denne typen larver koster USAs maisdyrkere om lag én milliard dollar årlig.

Kritiske røster har påpekt at fordelene ved å dyrke denne typen mais vil være kortvarige, da det vil være en fare for at insektene på sikt likevel vil være motstandsdyktige, melder nyhetsbyrået Reuters.

Historisk viktig jublant

I disse dager feirer Norsk Polar-institutt 75-årsjubileum. Statsråd Børge Brende sparte ikke på dropsene i sin gratulasjonshilsen.

— Norsk Polarinstitutt er en garantist for miljøet i Arktis og Antarktis, sa Brende, og understreket den enestående posisjonen instituttet har i det internasjonale miljø samarbeidet knyttet til jordas siste store områder med nesten uberørt natur.

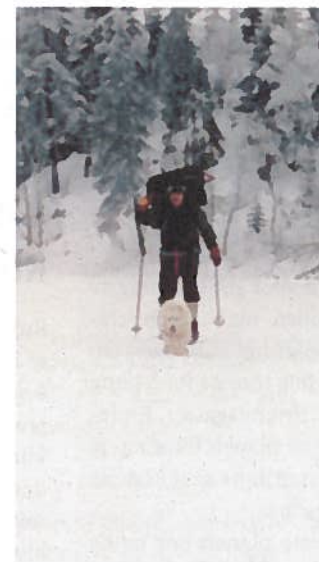
Skumle vann i vinter

De sterkt nedtappede vannmagasinene er farlige for folk. I år er forholdene svært spesielle, og du bør passe ekstra godt på hvis et lag nysnø har lagt seg i landskapet.

JENS P. TOLDNÆS
Natur & Miljø Bulletin

På regulerte vann er isen ofte dårligere enn på andre vann, noe som utgjør en fare for turløpere og andre som ferdes i slike områder. I år er forholdene ekstra farlige mange steder på grunn av at vannmagasinene er tappet så langt ned. Dette gjelder spesielt områder omkring inntak og utløp av tunneler. Isen svekkes og blir utrygg i langt større områder i sund og elveos på grunn av økt strømhastighet som følge av reguleringen.

Også langs strendene på nedtappede vann kan isen ha store sprekker, særlig på bratte partier.

Skiløpere bør være ekstra forsiktige med å krysse islagte vann i vinter.

VED DNT-LØYPER

— Her hos oss er vannstanden svært lav nå og vi må bare henstille folk om å være forsiktige. Det at man er kjent i området fra tidligere vintre er ikke nødvendigvis noen trygghet i år. Nå oppstår det farlige partier på steder vi ikke har sett tidligere, sier Per Magne Sinnes i Sira-Kvina kraftselskap.

Sira-Kvina kraftselskap, en av de ledende kraftprodusentene i Norge, har sju kraftverk, hvorav Tonstad kraftverk er landets største målt i produksjon. Kraftselskapet dekker vel fem prosent av det elektriske energiforbruket i landet. I reguleringsområdet til selskapet er det mange hytter i tillegg til viktige DNT-ruter.

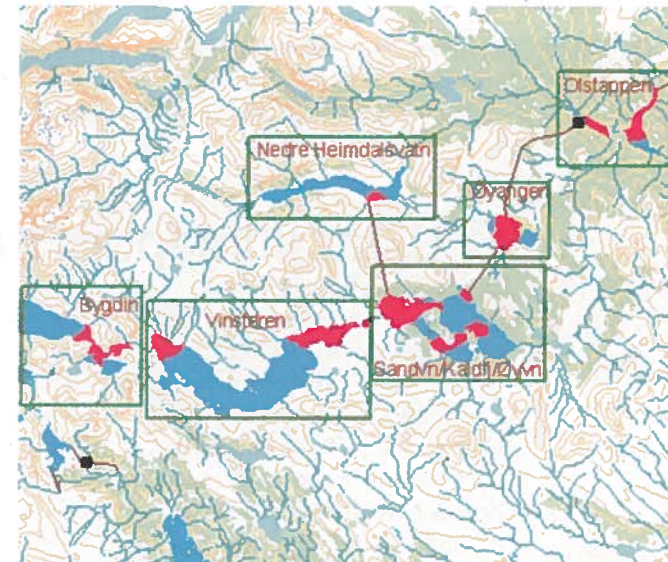
Derfor blir isen usikker

På regulerte vann tappes en del av vannet ut i løpet av vinteren. Etter islegging er vanntemperaturen nær 0°C rett under isen. Nedover i dypet stiger vanntemperaturen, og kan være på 1-3°C, men det er store variasjoner fra år til år og fra innsjø til innsjø.

Der hvor strømhastigheten øker vil varmere vann fra dypet

nå opp mot isen og tære på denne. Dette er årsaken til at isen spesielt i sund legger seg sist og går først opp i alle vann.

I regulerte vann der gjennomstrømningen øker og vannstanden synker er denne effekten særlig stor. Områder hvor isen før regulering var trygg vil etter regulering kunne få usikker is.

NVE vil utvide tilbudet med ismeldinger for hele landet. Skiløpere og andre vil kunne klikke seg inn på kartet og se hvor det er farlig og ferdes slik som her, i områdene nord for Lillehammer. (Illustrasjon: NVE)

— Blant annet er løypa fra Sirdal til Haukelisetter svært populær sier Sinnes.

MILDT I NORD

Også i Nord-Norge er forholdene spesielle denne vinteren, forteller Knut Høseth i Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE). — Vi har hatt kraftig mildvær i februar med stor snøsmelting høyt til fjells, noe som har åpnet mange mindre vann og vassdrag. Samtidig er magasinene mer nedtappet enn normalt, også her i nord.

Folk bør være forsiktige og holde seg på god avstand fra inntak og utløp. I tillegg bør man vise aktsomhet i strandsonen av regulerte vann. Her kan det være store sprekker på sterkt nedtappede vann, sier han.

I øyeblikket er det lite nysnø i nord, noe som gjør at sprek-

dannelser er lette å se. Kommer det mer snø vil den i mange tilfelle skjule de farlige partiene.

MELDINGER I PRESSEN

Kraftselskapene sender ut egne meldinger gjennom lokalpressen, og noen gir ut kart hvor områder der usikker is er avmerket. Plakater og skilt med advarsler settes også opp lokalt. Samtidig ønsker NVE å tilby bedre informasjon til publikum. — Det pågår for tiden et arbeid med landsomfattende innsamling av informasjon om usikker is på grunn av reguleringer, sier Randi Pytte Asvall i NVE.

Noe av denne informasjonen finnes allerede på nettet, blant annet for Østlandet, og NVE vil etterhvert komme med et utvidet tilbud.

notiser

NYTT
OM
KLIMA

Ber Russland redde Kyotoprotokollen

EU frykter at Russland setter kjepper i hjulene på avtalen om reduserte utslipp av klimagasser.

Russlands president Vladimir Putin sa i fjor at godkjenningen av Kyotoprotokollen ville være i gang i det russiske parlamentet nå, men foreløpig er lite skjedd.

USA og Australia har allerede stilt seg på utsiden av klimaavtalen. Russlands godkjenning er derfor helt nødvendig for at Kyotoprotokollen skal

tre i kraft. Målet som ble satt da avtalen ble forhandlet fram, var at 55 prosent av de landene som stod for minst 55 prosent av industrilandenes CO₂-utslipp i 1990 skulle godkjenne avtalen.

Både den tyske forbundskansleren Gerhard Schröder, og Storbritannias statsminister Tony Blair har nylig skre-

vet til Putin og bedt om handling. EU kommer til å sende en delegasjon til Russland denne måneden, ifølge The Guardian.

For Russland vil det være penger å tjene på å slutte seg til Kyotoprotokollen. De landene som ikke klarer å nå målene sine for utslippsreduksjon, kan kjøpe CO₂-kvoter fra land som har nådd sine mål. Takket være økonomisk kollaps på 1990-tallet har Russland forlenget nådd sine mål for reduserte utslipp.

— Uklar klimaplan fra Bush

Bush-administrasjonens plan for klimaforandringer mangler fokus, sier en gruppe fra National Academy og Sciences (NAS). Gruppen har på oppfordring fra det hvite hus vurdert klimaplanen fra Bush, og karakteriserer den som "en god start", melder Reuters Limited. Men planen mangler altså konkretisering av prioriteringer, tidsplan, mål og metode for å måle framskritt.

Bush-administrasjonen holder

USA fortsatt utenfor godkjenning av Kyotoprotokollen, men administrasjonen har oppfordret industrien om å gjøre en frivillig innsats for å kutte utslippene av drivhusgasser. En revidert utgave av planen for strategi mot klimaforandringer skal komme i løpet av dette året.

— Den neste planen bør ha en klar, konkret og ambisiøs visjon, sier gruppen fra NAS.

Kunstig plante spiser CO₂

En kunstig plante skal ifølge avisa Die Welt være i stand til å ta opp CO₂ fra lufta gjennom fotosyntese, akkurat som ekte planter. Men den kunstige planten skal være mer effektiv enn rollemodellene sine. Denne nykommeren skal faktisk være i stand til å gjøre 1000 planters arbeid. På papiret. En prototype skal lages om ikke så altfor lenge.

Utseendet kommer ikke til å bli vektlagt når forskere ved Columbia-universitetet i New York presenterer den klimastabiliserende blomsten.

— Den vi se ut som en døråpning med forheng, sa geofysiker Klaus Lackner da han presenterte superplanten på det årlige møtet i American Association for the Advancement of Sciences (AAAS) nylig.

90 000 tonn CO₂ i året kan bli kapasiteten til kunstplanten - det tilsvarer

utslipp fra 15 000 biler. Karbondioksidet skal fjernes ved at kunstige blader innsatt med kalkvann binder gassen, og én av utfordringene ved modellen blir å sørge for å holde de virkelige delene av planten aktive hele tiden, siden de fort vil fylles opp med karbon.

Klaus Lackner mener at metoder for å fange opp CO₂ er helt nødvendige, så lenge vi fortsetter å bruke fossile brenslers som olje og gass. Selv om kraftverk kan installere filter for å håndtere karbon, er det vanskelig å fange opp CO₂ fra mobile forurensere. Derfor mener forskerne bak superplanten at det må kunne gå an å plante disse hjemme på plenen og langs motorveiene. 250 000 av de kunstige grønne er nødvendig for å ta opp 22 milliarder tonn CO₂.

Alternativ klimakonferanse

Russere planlegger en klimakonferanse i Moskva i september, der målet er å se nærmere på det vitenskapelige grunnlaget for konklusjonene omkring klimaendringer. Forskerne Aleksander Bedritski og Yuri Israel står bak initiativet, og de to hevder at klimaendringer vil være positivt for Russland.

Det er forventet at USAs president Bush vil ta imot dette initiativet med åpne armer.

Flytrafikken knuser CO₂-mål

Økt flytrafikk vil forhindre at Storbritannia når målene sine for utslippsreduksjon.

Utslipp fra fly ser ut til å oppveie framskritt som blir gjort i industrien og i andre sektorer, slår den uavhengige gruppen Sustainable Development Commission fast. Ifølge gruppen kan ikke igangsatte tiltak for å kutte utslipp av klimagasser oppfylle mer enn to tredeler av regjeringens mål, kanskje bare halvparten av dem.

Den britiske regjeringens mål er å kutte CO₂-utslippene med 20 prosent i forhold til 1990-nivå innen 2010. Dette er et mer drastisk mål enn landet har forpliktet seg til etter Kyotoprotokollen.

Avinor forurensner

Avinor - det tidligere Luftfartsverket - har søkt om å få øke utslippene av avisingsvæsker fra Trondheim Lufthavn Værnes til det dobbelte av det som er tillatt i dag. Utslippene går delvis rett ut i den lakserike Stjørdalselva og delvis ut i Trondheimsfjorden.

KARL H. BROX
Natur & miljø Bulletin

"Nitrogenmengden
tilsvarer
fullgjødning av
20 000 dekar jord-
bruksland."

LEDEREN AV ELVEEIERLAGETS
FAGRÅD, HÅGEN EINANG, TIL
ADRESSEAVISEN.

Flyplassen på Værnes har til nå hatt tillatelse til et utslipp av inn-til 90 000 liter glykol fra avising av flyene. Storparten av væsken har vært samlet opp, og er via det kommunale ledningsnett blitt tømt ut på dypt vann i Trondheimsfjorden. Videre har omlag 80 tonn urea, som inneholder omlag 50 prosent nitrogen og brukes til avising av rullebanen, årlig funnet veien rett ut i Stjørdalselva.

LAKSEFJORD

I en ny søknad om utslipp ønsker Avinor nå å få doblet mengdene som kan slippes ut i naturen.

Jordforsk har avgitt en uttalelse som konkluderer med at utslippene ikke er større enn at naturen selv vil ta hånd om dem. Men Elveeierlaget i Stjørdalsvassdraget har likevel reagert og viser til at Stjørdalselva er i ferd med å få status som nasjonalt laksevassdrag og Trondheimsfjorden som nasjonal laksefjord.

— Vi reagerer særlig på at det søkes om å få slippe ut en nitrogenmengde som tilsvarer fullgjødning av 20 000 dekar

jordbruksland, sier lederen av elveeierlagets fagråd, Hågen Einang, til Adresseavisen.

GROR IGJEN

Einang viser til at områder omkring det gamle elveleiet (elva ble omlag 40 år siden ble utvidet) er i ferd med å gro helt igjen som følge av utslippene. Elveeierlaget vil derfor kreve at avisingsvæskene fra rullebanen blir samlet opp, eventuelt at det blir brukt andre stoffer. Ifølge Avinor er det ikke praktisk mulig å samle opp avisingsvæskene, men det vil være mulig å erstatte urea med andre stoffer.

Glykolen som brukes til av-

Avinor har søkt om å doble utslippene av avisingsvæsker fra Trondheim Lufthavn Værnes. Deler av utslippene går rett ut i den lakserike Stjørdalselva og Trondheimsfjorden. (Foto: Freefoto.com)

ising av flyene inneholder tilsetningsstoffer som har lang nedbrytningstid. Stjørdal kommunes miljøvernkonsulent Harald Bergmann sier at han ikke er særlig glad for dette, selv om Statens forurensningstilsyn har sagt at væsken ikke representerer forurensningsfare. Ifølge Bergmann er glykolen et problem som man kanskje må ta hånd om på annen måte enn bare å slippe den ut i fjorden på dypt vann.

SÅRBAR VILLAKS

Fylkesmannen i Nord-Trøndelag har sendt søknaden fra Avinor ut på høring med svarfrist

12. mars, og siste ord i saken er neppe sagt. Ifølge Elveeierlaget i Stjørdalsvassdraget er det ikke akseptabelt med en fordobling av utslippene ut at det blir iverksatt tiltak. Selv om avising må til av både rullebane og fly, bør heller ikke flytrafikken bidra til forurensning av naturen i større grad enn nødvendig. Særlig viktig bør dette være, sier Elveeierlaget, i et område som er av stor viktighet for den sårbare atlantiske villaksen.

Alternativ til kjemikalier lagt på is

Sommeren 2001 inngikk SAS, Braathens og Oslo Lufthavn AS en avtale med selskapet Radiant Aviation Services. Målet var et prøveprosjekt med alternativ avising av fly - med infrarød varmebehandling.

Gardermoen skulle dermed

bli den første flyplassen i Europa med alternativ avisingsteknologi, og prosjektet skulle gå vinteren 2001/2002, med mulig fortsettelse etterfølgende sesong. Men dengang ei.

— Hele prosjektet ble midlertidig stanset fordi det viste seg

at leverandøren bak avisingsutstyret ikke hadde finansielt grunnlag for å gå videre, sier informasjonssjef Jo Kobro ved Oslo Lufthavn AS.

Ifølge Kobro er ikke alle luker skallet i forhold til å gjennomføre prosjektet.

Vi som jobber på jernbanen er stolte fordi vi også gjør en innsats for et bedre miljø.

Norsk Jernbaneforbund

Plask i Alaska

RAR FEBRUAR: Mens det snør i Midt-Østen og gåsungene titter frem Tromsø, byr mildvær og regn på store problemer for verdens lengste hundeløp, Iditarod. For første gang i historien må løpet flyttes.

JENS P. TOLDNÆS
Natur & miljø Bulletin

Klimaendringer kan føre til så mangt. Plaskregn og mildvær i Alaska har ført til at verdens

lengste hundeløp, Iditarod, for første gang i historien måtte starte i Fairbanks i stedet for Anchorage. Avgjørelsen, som ble tatt i tolvte time og førte til at om lag 1000 hunder med kjørere og utstyr måtte flyttes i tolvte time for å få gjennomført løpet.

NORDMANN IMPONERER

Iditarod er verdens hardeste og lengste løp. På startstrekken står 65 hundekjørere og om lag 1000 hunder. Målet, Nome i Alaska ligger 1800 kilometer unna og blir nådd på rundt ti

Hvem vil ha regn i februar i Alaska? Ingen polarhund med respekt for seg selv i hvert fall!

Nordmannen Robert Sørli (med nummer på brystet) skriver autografer på startstrekken i Fairbanks.

dager. Delstaten Alaska står fullstendig på hodet under hele løpet som av mange blir sammenlignet med Tour de France.

Nordmannen Robert Sørli fra Hurdal er eneste europeer i løpet. Han lå på en svært im-

ponerende annenplass etter første etappe. Sørli debuterte i i Iditarod i fjor, og fikk en tilnærmet heltestatus i USA etter sin niendeplass, en plassering som regnes som usedvanlig sterk for en nybegynner.

Vil verne hele Trillemarka

Miljøvernminister Børge Brende har satt i gang en prosess som kan ende med vern av ytterligere 160 kvadratkilometer i Trillemarka.

Miljøverndepartementet har bedt Direktoratet for naturforvaltning starte saksbehandling for å vurdere vern i området kalt Trillemarka-Rollag Østfjell. Departementet presiserer at saks-

behandlingen skal klarlegge både naturfaglige verneverdier og andre interesser i området. Omfanget av et eventuelt framtidig vern må avklares gjennom saksbehandlingen.

Før jul vernet Regjeringen 40 kvadratkilometer av området. Natur og Ungdom og Naturvernforbundet var fornøyd, men har varslet at de krever at hele området vernes. Organisasjonene viser til at både Skogforsk og NINA (Norsk Institutt for naturforskning) mener området har helt spesielle verneverdier.

Importen av regnskog øker

Til tross for sterk fokus på problemene som knytter seg til reduksjonen av regnskogene kjøper nordmenn trelast og byggevarer av regnskogstømmer som aldri før. Importveksten i løpet av de to siste årene er på 40 prosent.

KARL H. BROX
Natur & miljø Bulletin

Ferske tall fra Statistisk sentralbyrå viser at fjorårets import hadde en verdi 167,4 millioner kroner. For 2000 foreligger ikke nøyaktige tall, men Regnskogsfondet har gjort en beregning som anslår at importen for 2000 var på 118 millioner kroner. Dersom dette tallet er riktig, og det er i hvert fall grunn til å tro at det er tilnærmet riktig, har altså importen økt med 40 prosent.

MEST PARKETT

— At importen øker er det i hvert fall ingen tvil om, og dette gjelder både ubehandlet trelast som videreforedles i Norge og ferdige byggevarer som parkett, kryssfinér og dører, sier fondets kampanjeleder Nils Hermann Ranum. Han legger til at parkett utgjør mer enn halvparten av importverdien og er den varegruppen med grunnlag i regnskogstømmer som det desidert selges mest av i Norge.

Men også kryssfinér, finérplater og trelast er viktige importvarer som i betydelig grad videreforedles her til lands. Dette betyr at salgsverdien av tropisk trevirke er langt høyere enn importverdien. Importen av kryssfinér i 2002 var 22 prosent høyere enn i 2001 mens importen av finérplater og trelast gikk ned med 28 prosent.

— TILTAK NØDVENDIG

— Den høye og økende importen av tropisk trevirke er alarmende. Tallene forteller at både byggevarerbransjen og ikke

minst norske myndigheter umiddelbart må gjennomføre tiltak for at Norge skal bidra ytterligere til at verdens regnskoger blir ødelagt, sier Ranum.

Men lite tyder på at myndighetene er villige til å iverksette raske og effektive tiltak. Miljøvernminister Børge Brende har i løpet av det siste året tatt til orde for en aktiv norsk innsats for å redde regnskogene, og har også gitt til kjenne at han går inn for å forby import og salg av tømmer som ikke er hogd på lovlig og bærekraftig vis. Men da Stortinget nylig behandlet et privat forslag fra SV-representantene Heidi Sørensen og Bjørn Jacobsen om innføring av en troverdig miljøsertifisering av tømmer og trevirke, maktet politikerne ikke å samle seg om et klart og handlingsrettet vedtak. Det ble i stedet vedtatt å vente på en avklaring på hva EU vil foreta seg.

KUNNE GÅTT FORAN

— Politikerne hadde her en gylden anledning til å vise at Norge er villig til å gå foran og vise vei, men den sjansen ble misbrukt, sier Nils Hermann Ranum.

Miljøvernminister Brende sier i en kommentar at behandlingen av saken i Stortinget viser hvor komplekse problemstillingene er.

— Viktige premisser i arbeidet er at det enkelte land har råderett over sine egne naturressurser samtidig som internasjonale bestemmelser gir rammer for deres forvaltning, sier han og påpeker at vi står overfor en tosidig utfordring:

— Politikerne hadde en gylden anledning til å vise at Norge er villig til å gå foran og vise ansvar i forhold til å redusere bruk av regnskogstømmer, men den sjansen ble misbrukt, sier Nils Hermann Ranum i Regnskogsfondet. (N&M Bulletin)

— Den ene er å unngå handelen med tropisk trevirke fra ulovlig hogst, den andre er å hindre ulovlig hogst i de aktuelle landene. Ved å hindre omsetning av ulovlig hugget tømmer, støtter vi mulighetene for nasjonal utvikling. Andelen ulovlig hogst er for eksempel anslått til hele 70 prosent av hogstvolumet i Indonesia, og den indonesiske statens direkte tap på grunn av dette i 1998 var 1500 millioner amerikanske dollar. Dette eksempelet alene forteller hvor viktig det er å få kontroll med situasjonen, slik at hogsten

kan gi de aktuelle landene inntekter samtidig som driften blir drevet på lovlig og bærekraftig vis. Dersom den ulovlige hogsten får fortsette vil det ikke være regnskog igjen på Sumatra om bare tre år. Det er derfor tvingende nødvendig med internasjonale og samordnede tiltak, sier miljøvernministeren, som understreker at han både på nasjonalt og internasjonalt nivå vil fortsette arbeidet for å bevare regnskogene, og at han er smertelig klar over at det haster.

MELAND
KOMMUNE

Kommunalteknisk avdeling

www.iris-salten.no

65 millioner dødsfall fra radioaktivitet

Forurensning fra atomkraftverk og våpen kan ha forårsaket 65 millioner dødsfall, ifølge den europeiske strålevernkomiteen.

JORUNN GRAN
Natur & miljø Bulletin

European Committee of Radiation Risk (ECRR) viser i en ny rapport at tidligere beregninger har undervurdert atomindustriens påvirkning på mennesket.

Økt forekomst av brystkreft hos kvinner som var tenåringer i årene 1957 til 1963 - da testingen av atomvåpen var størst - er ett eksempel på mulige alvorlige følger av radioaktive utslipp.

— SJOKKERENDE

— Disse sjokkerende nye tallene gjør at det haster med å tenke

nytt i atomdebatten. Folk dør og fortsetter med å dø - i milliontall, sier Caroline Lucas i partiet De grønne i Storbritannia.

— Den britiske regjeringen må revurdere støtten sin til atomindustrien og ta sin del av det moralske - og kanskje juridiske - ansvaret for millioner av dødsfall.

KREFTEPIDEMI

ECRRs rapport tar i betraktning radioaktive utslipp fram til 1989, og forskerne bak beregningene bruker en ny modell for risikovurdering. Konklusjonen er at kreft-epidemien vi ser i dag

— Den britiske regjeringen må ta sin del av det moralske - og kanskje juridiske - ansvaret for millioner av dødsfall forårsaket av atomindustrien, mener partiet De grønne i Storbritannia. (Foto: freemages.co.uk)

kan være et resultat av radioaktiv forurensning fra kraftverk og våpen.

Den nye rapporten utfordrer tidligere risikovurderinger gjort av Den internasjonale strålevern-

komisjonen (ICRP). ICRP er lenge blitt kritisert for å være for nært knyttet til atomindustrien og derfor ikke objektive i sine vurderinger, sier De grønne i en pressemelding.

Fem ganger mer strøm til mobilen ved hjelp av luft

To sinkplater med et gitter i mellom - kan det redde verden? Kanskje ikke, men det blir energi av det. I Trondheim.

JENS P. TOLDNÆS
Natur & miljø Bulletin

Brenselceller. De fleste har etter hvert hørt ordet, men hva er det? Fremtidens energibærer muligens. En ny oppfinnelse fra SINTEF i Trondheim, nærmere bestemt en kombinasjon brenselcelle og batteri, vil kunne gi deg fem ganger mer strøm til mobiltelefonen eller pceen ved hjelp av luft. Langt fra utrolig, men derimot sant, ifølge forsker og oppfinner Trygve Burchardt.

VENDBART VIDUNDER

— Vi har laget en blanding av et batteri og en brenselcelle hvor

vi har kombinert fordelene og blitt kvitt ulempene ved de to, forteller han.

I praksis fungerer oppfinnelsen ved hjelp av to gitter, såkalte luftpoletroder, med en sinkplate i mellom. De to gitterne "suger" til seg oksygen som gjør at sinkplaten begynner å korrodere, på samme måte som jern rustet. Korrosjonen frigir energi fra metallet og sinkplaten blir sakte men sikkert til sinkoksyd. Energien som blir avgitt fanges opp i en elektrisk krets. Når sinkplaten er tom, det vil si når den er gått fullstendig over til sinkoksyd, kan prosessen reverseres, ved å snu strømmen i kretsen.

EL-BIL-PROBLEMER I 2005

— Brenselceller er kjent for høy energieffektivitet, rundt 50-60 prosent. Til sammenligning ligger en bilmotor på litt over tjue prosent, sier Burchardt.

Det nye brenselcelle-batteriet er imidlertid laget med tanke på bærbare datamaskiner og mobiltelefoner, ikke biler.

— Når det gjelder pceer og mobiltelefoner har dagens litium-batterier nådd sitt maksimum, samtidig som maskinene får stadig mer avanserte programmer og farge-skjermer, og følgelig krever de stadig mer energi, forteller Burchardt.

Samtidig kan SINTEFs oppfinnelse også være av interesse for el-bil-industrien i fremtiden. Her har batterikapasiteten lenge vært ansett som bransjens kanskje største utfordring. Som om ikke det var nok blir dagens el-bilbatteri, det såkalte nikkell-kadmium batteriet forbudt i 2005. Burchardt og hans kollegaer har foreløpig ikke vært i kontakt med el-bilprodusenten Think.

— Vi samarbeider i øyeblikket med Miljøbil Grenland om et prosjekt, men det er klart at det er spennende at vi også har en el-bilprodusent her i landet, sier Burchardt.

Svenskene vegrer — danskene raser

Svenske myndigheter har store problemer med å ta beslutningen som fører til at den omstridte Barsebäck 2-reaktoren skrus av for godt.

JENS P. TOLDNÆS
Natur & miljø Bulletin

Barsebäck 2-reaktor kommer høyst sannsynlig til å være i gang også neste vinter. Tiden har rent ut for et vedtak om å stenge i inneværende år, mener den svenske regjeringen og deres støttepartier i energipolitikken.

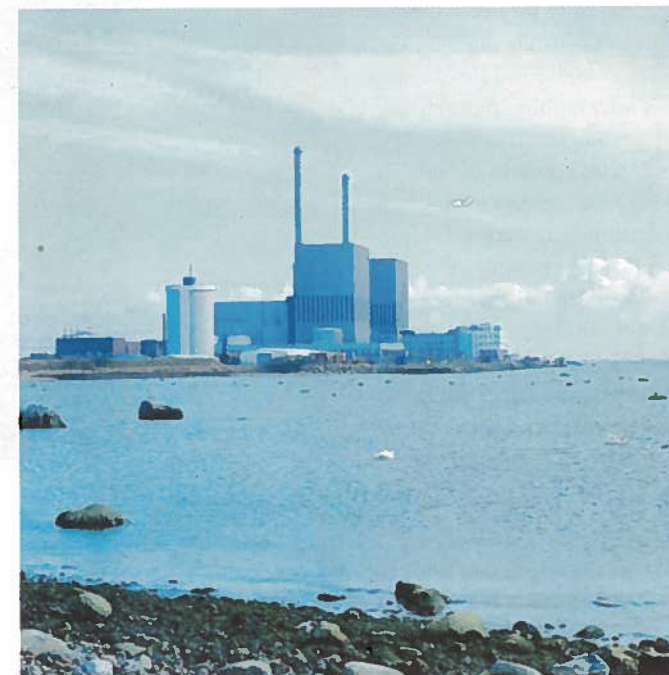
Den svenske regjeringen forhandler nå med Venstrepartiet og Centerpartiet om den omstridte reaktorens fremtid. Ambisjonene har vært å stenge Barsebäck 2-reaktoren førstkomende høst, men ingen tror lenger at dette er aktuelt, skriver avisen Sydsvenskan.

KUNNE STENGT NÅ

— I prinsippet skulle vi kunne stenge nå, men ettersom verken Venstrepartiet eller Centerpartiet vil stenge om vinteren, kan det tidligst bli til våren, sier regjeringens talsmann Willie Birksten.

Samtidig står både Venstrepartiet og Centerpartiet fast på at det må gå minst et halvt år fra endelig beslutning om stenging til reaktoren stenges, noe som også inngår i myndighetenes avtale med eieren av Barsebäck-verket. Stengingen bør også foregå om sommeren, når kjerne-kraftverket ikke går for fullt, mener de to partiene.

Forhandlingene om Barsebäck 2 fremtid skal uansett være ferdige 20. mars. Spørsmålet om stenging er også av utenriks-politisk karakter. For hvert år

Til tross for stadig sterkere protester fra danskene, somler fortsatt svenskene med å legge ned Barsebäck 2-reaktoren.

"I prinsippet skulle vi kunne stenge nå."

DEN SVENSKKE REGJERINGEN
OM BARSEBÄCK-VERKET

som går, blir de danske protestene sterkere, og i vinter har danske aviser skrevet side opp og side ned om svenske myndigheters mangel på beslutnings-evne i Barsebäcksspørsmålet.

En av grunnene til at Barse-

bäck er først i køen av svenske atomkraftverk som skal legges ned, er nettopp nærheten til de befolkningstette områdene i Danmark.

EIERE GIR SEG IKKE

Til tross for de pågående forhandlingene legger eierne av Barsebäck nå fram en omfattende miljøkonsekvensutredning for verket. Målet er å få godkjent fortsatt drift.

— Vi tilpasser ikke verket etter politiske vinder. Det finnes ennå ikke noen politisk beslutning om å stenge verket, sier informasjonssjef Lars-Gunnar Fritz i Barsebäck Kraft AB.

Kampen om Ørin fortsetter

Ørin i Trondheimsfjorden. (Foto: NOF)

Norsk Ornitologisk Forening krever at Ørin-Nord blir omregulert, slik at det ikke kan anlegges industri i det verneverdige området.

— Ørin-Nord ble regulert til industri på 80-tallet, men er ennå ikke blitt bygd ut. Det rike elvedeltaet der Verdalselva munner ut i Trondheimsfjorden er igjen truet av omfattende industriutbygging. Saken er på ny aktuell etter at Verdal Kommune har startet arbeidet med å lage en ny reguleringsplan for Ørin, ifølge Norsk Ornitologisk Forening (NOF).

NOF ønsker at Ørin-Nord skal inngå som en del av RAMSAR-området som omfatter resten av området.

Elvedeltaet Ørin der Verdalselva renner ut i Trondheimsfjorden er en meget viktig del av det internasjonalt verneverdige våtmarkssystemet i Trondheimsfjorden, ifølge NOF.

Et elvedelta, og spesielt der en elv renner ut i saltvann, er meget produktive områder.

De aller fleste større elvedeltaene i landet er kraftig redusert i forbindelse med industri og byutvikling. Ettersom elvedeltaene har vært enkle å fylle opp til andre formål, er slike naturtyper etter hvert blitt en sjeldenhet.

Usikker oljegevinst av krig

USA spiller høyt med usikker gevinst hvis de går til krig mot Irak for å få billig olje, mener dansk analytiker. En lang krig kan få oljeprisen til å skyte i været.

JORUNN GRAN
Natur & miljø Bulletin

— Verdens oljepriser styres i praksis i dag av Saudi-Arabia. Derfor vil det på lang sikt være genialt for Bush-regjeringen å erobre den politiske kontrollen over Iraks olje, skriver avisa Informations Dorrit Saietz i en analyse.

— Men det ville være enklere å øke oljeproduksjonen ved å heve sanksjonene mot Irak. Og en langvarig beleiring av Irak vil få USA på kollisjonskurs med de viktigste oljelandene. Dette kan føre til oljeboikott, og oljepriser opp mot 80 dollar fatet.

MARIONETTREGJERING?

Hvis en krig mot Irak blir kortvarig, vil dette ifølge Saietz sende oljeprisen ned på en pris under 20 dollar fatet. Noe som vil gavne amerikansk økonomi, ved

at en kortvarig krig bare vil føre til et lite avbrudd i Iraks oljeproduksjon.

— Deretter vil en marionett-regjering sørge for massive investeringer i nedslitte oljefelter - og deretter økt produksjon opp mot seks millioner fat per dag, skriver Saietz.

Et slikt scenario vil innebære at OPEC-landenes avtaler om begrensnings av oljeproduksjonen blir undergravet.

Saudi-Arabia er verdens største oljeprodusent, med om lag ni millioner fat per dag. USA og Russland produserer om lag sju millioner fat per dag hver, mens Norges produksjon ligger på om lag 4,5 millioner tonn daglig.

En langvarig beleiring av Irak kan føre til oljeboikott av USA - og dermed skyhøye oljepriser, mener dansk analytiker.
(Illustrasjonsfoto: Statoll)

Danske loser skifter kurs

I kjølvannet av Prestige-katastrofen vil dansk sjøfart løsrive seg fra forsvarsdepartementet. Begrunnelsen er at ministeren ikke har peiling på skipsfart.

JORUNN GRAN
Natur & miljø Bulletin

De hete potetene heter oljesøl og losvesen. Dansk Navigatørforening har nå henvendt seg til det danske Folketinget med ønske om å få skilt skipsfarten

ut av forsvarsdepartementet.

Leder Helge Adam Møller i den danske forsvarskomiteen sier han er åpen for å frata forsvarsministeren ansvaret for sikkerheten til sjøs.

Privatisering av losvesenet har vært foreslått som løsning

på danskenes sikkerhet til sjøs. Alternativet er krav om los ombord i alle større skip som seiler gjennom danske farvann.

— Så lenge vi ikke har losplikt, kan de som er redde for å bli innberettet til Farvandsvesenet, bare la være å bruke

los. Og det er jo nettopp de farlige skipene som ikke bruker los, sier Fritz Ganzhorn i navigatørenes fagforening til avisa Information.

Ulv er best på kino

De fleste av landets kritikere liker den nye norske filmen Ulvesommer. — Nesten litt overveldende, synes regissør og manusforfatter Peder Norlund, som hevder at ulven verken er snill eller slem. Den er ulv.

JENS P. TOLDNÆS
Natur & miljø Bulletin

Å lage en film om en ulv, ei lita jenta og en psykopatisk sauebonde høres ikke ut som verdens tryggeste prosjekt når vi legger til at produksjonslandet er Norge. Likevel er Peder Norlunds film Ulvesommer blir godt svært mottatt av kritikerne etter premieren:

TRIGGERHAPPY SAUEBØNDER

• Jeg satt alene i mørket med 100 tomme seter rundt meg og heiet på jentungen som, lik en grenselos i krigens dager, loset de to ulvene over til Sverige, i sikkerhet for triggerhappy norske sauebønder, fremstilt som fanatiske ulvehatere uten forsonende trekk. Øl drikker de også, skriver Astrid Thon, Drammens Tidende.

• Hjertelig gjensyn med ulven, skriver Nationen som for ordens skyld har fått to barn til å se og kommentere filmen.

• Norsk familiefilm danker ut Disney, skriver Aftenposten og gir en femmer.

• Uvanlig spennende norsk film for barn og ungdom om den tøffe 12 år gamle Kim som er hekta på klatring og får et villmarkseventyr der ulver blir hennes beste venner, mener Tommy Lørdahl i Nettavisen.

Den nye norske filmen "Ulvesommer" hylles av kritikerne. Filmen er ikke bare snill mot norske sauebønder.

faktumet at Ulvesommer er en knallgod film om barn, ulv og sauebønder.

— Dette var nesten litt i overveldende, sier regissør og manusforfatter Peder Norlund. Han har ikke ønsket å lage noe innlegg i rovdyrdebatten, bare fortelle en spennende historie.

— Ulven er jo verken slem eller snill. At jeg har med en psykopat av en sauebonde i filmen, betyr ikke at jeg mener alle som driver med sau er slik.

KLING OG KLANG

Og slik fortsetter det, selv om enkelte aviser som Dagsavisen, ikke likte filmen, blir det nærmest unntaket som bekrefter

Trondheim Havn
Firsenteret, 7005 Trondheim

VI UTFØRER ALLE TYPER OPPDRAG INNEN:

- Prosjekt- og prosjekteringsledelse
- Prosjektutvikling/prosjektering
- Programmering
- Byggeledelse
- Reguleringsplanarbeid
- Analyser og utredninger
- Skade- og verditaksering
- Eiendomsforvaltning og FM (FDVUS)
- Funksjonsprøving tekniske anlegg
- ENØK
- Brannokumentasjon
- Kvalitetssikring og tredjepartskontroll

 JPA

Stasjonsveien 9
Postboks 105 Sentrum, 0102 Oslo
Telefon: 22 10 41 00
Telefax: 22 10 41 51
E-post: info@jpa.no
Web: www.jpa.no

 FHOLM

O. H. 800 700 61
Postboks 181, 1322 Kvernli
Telefon: 67 40 00 00
Telefax: 67 40 05 00
E-post: info@fholm.no
Web: www.fholm.no

Byggherrens høyre hånd

kalenderen

24. - 25. MARS

International Sustainable Development Research Conference
Sted: Nottingham, England
www.erpenvironment.org

15. - 16. MAI

Nordisk forskningskonferanse om bærekraftig byutvikling.
Sted: Oslo. Arr: Norsk institutt for by- og regionforskning (NIBR) og Nordisk Samarbeidsnemnd for Bolig- og Byforskning (NSBB).
Kontakt: jon.guttu@nibr.no og aud.tennoy@nibr.no

19. - 20. MAI

Konferansen "Samfunnsplanlegging - nøkkelen til bedre helse?" Forum for miljø og helses årskonferanse 2003.
Sted: Trondheim.
Arr.: Forum for miljø og helse, Postboks 9374 Grønland, 0135 OSLO, telefon: 22 05 08 00, telefaks: 22 05 08 01, E-post: fmh@fmh.no

redaksjon

REDAKTØR:

Jorunn Gran | Tlf. 22 40 24 25

REDAKSJON:

Jens Petter Toldnæs | Tlf. 22 40 24 23
Tone Mikalsen | Tlf. 22 40 24 24

ADRESSE: Pb 342 Sentrum, 0101 Oslo
Tlf. 22 40 24 00 | faks 22 40 24 10
Mail: redaksjonen@naturvern.no

ABONNEMENT: 280 pr. år [privat] 600 pr. år
[bedrifter] ANNONSER: HS Partner,
tlf. 62 94 64 00, faks 62 94 64 05

UTGIVER: Norges Naturvernforbund
www.naturvern.no
TRYKK: Gan Grafisk as
NESTE UTGAVE: 28. Februar

Husk avlaten før du flyr

Før du går ombord i et fly, kan du for eksempel plante et tre, eller investere i miljøvennlig oppvarming.

JORUNN GRAN
Natur & miljø Bulletin

The Edinburgh Center for Carbon Management har gjort beregninger som får effektene av bilkjøring til å framstå som friskluftspray. En flyreise tur-retur London-New York ombord i en Boeing 747 resulterer i utslipp av omkring 440 tonn CO₂. Det tilsvarer om lag hva 80 firehjuls-trekkere slipper ut i løpet av ett år med hard kjøring. Hvis belegget er på 78 prosent, vil hver av de 317 passasjerene være ansvarlig for om lag 1400 kilo CO₂.

IDEALISTENES JOBB

Flyselskapene selv har mer enn nok med å holde snuten over skydekket, og det blir derfor opp til idealistene å komme med forslag til hvordan miljøskadene ved flytrafikk kan utjevnes noe.

Ifølge New York Times, er Better World Club, American Forests og Future Forests blant de som ønsker å finne løsninger for folk som ikke vil være med på å øke netto utslipp av CO₂ når de er ute og flyr. Planting av trær, utbytting av ineffektive oljebrennere og installasjon av sparepærer er blant tiltakene som slike organisasjoner foreslår for å utjevne noe av skaden ved flytrafikk.

Flyr du til tur-retur London-New York, bidrar du til å slippe ut om lag 440 tonn CO₂. Da må du huske å gjøre opp for miljøsyndene dine. (Foto: Freeimages.co.uk)

Helt praktisk gjennomføres tiltakene ved at for eksempel Future Forests i London tilbyr den reisende å bidra til å plante to trær eller installere to sparelyspærer i et utviklingsland. Om lag 12 dollar er prisen du betaler per tre eller lyspære. En skikkelig langtur bør ifølge Future Forest kunne mildnes med fem trær eller lyspærer.

MEST EUROPA

Det hører med til historien at bare de aller færreste benytter seg av muligheten til å gjøre opp for CO₂-syndene sine i USA. Ifølge New York Times er nederlendere, briter og tyskere mer opptatt av å bidra til lavere utslipp gjennom slike ordninger, og noen steder tilbyr for eksempel bilutleieselskapet AVIS de

som booker bil over nettet å donere litt penger til planting av trær.

PENGER VIKTIGST

Om flyselskapene etterhvert også vil bidra til å redusere totale utslipp av karbondioksid, gjenstår å se.

— Vi er ekstremt opptatt av å overleve økonomisk, CO₂-utslipp har vi ikke tid til å tenke på nå, sier talsmann Tim Doka i American Airlines.

Jonathan Shopley i Future Forests mener flyselskapene og flyindustrien forholder seg til klimatrusselen i dag på samme måte som kjemisk industri håndterte miljøproblemer for 20 år siden: "Hvis vi overser det, kommer det til å forsvinne."

"Hvis man i utlandet hadde lagt mer merke til hva norske politikere sier internt, ville det kunne vært en utenrikspolitisk belastning."

ØKONOMIPROFESSOR ROLF BRUNSTAD TIL AFTENPOSTEN